

SUD FOTOGRAFIYASI VA VIDEO TASVIR YOZUVI

Mamanarov Xaitmurat

Termiz davlat universiteti, yuridik fakulteti o'qituvchisi

Annotatsiya

Mazkur maqolada sud fotografiyasi va video tasvir yozuvi jarayonlari o'rganilgan. Sud ekspertizalarida mazkur texnologiyalardan foydalanish voqea tafsilotlarini qayta tiklash va jinoyatga oid dalillarni to'plashda muhim rol o'ynaydi. Tadqiqot davomida ushbu usullarning nazariy va amaliy ahamiyati yoritilgan.

Kalit so'zlar. Kriminalistik texnika, kriminalistik texnika vositalari, protsessual shakllar, videoyozuv texnikasi, kriminalistik texnika tizimi, spektral tahlil, sud videotasvir yozuvi, mikroskopik tekshiruvlar.

Abstract

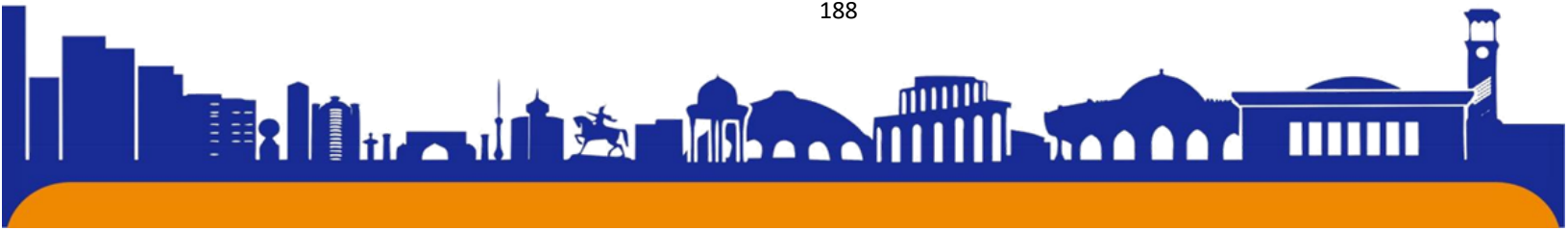
This article examines the processes of forensic photography and video recording. The use of these technologies in forensic examinations plays an important role in reconstructing the details of the incident and collecting evidence of a crime. The theoretical and practical significance of these methods is highlighted during the study.

Keywords. Forensic techniques, forensic techniques, procedural forms, video recording techniques, forensic technique systems, spectral analysis, forensic video recording, microscopic examinations.

KIRISH

Sud fotografiyasi va video tasvir yozuvi kriminalistika fanining muhim bo'limlaridan biri hisoblanadi. Ushbu bo'limlar jinoyat joyidagi dalillarni hujjatlashtirish, tergov jarayonlarini qayd etish va sud uchun ishonchli vizual materiallar yaratish maqsadida qo'llaniladi. Sud fotografiyasi va video tasvir yozuvi, zamonaviy tergov va sud jarayonlarida dalillarni tasdiqlash uchun keng qo'llaniladigan vositalar bo'lib, ular dalillarni qayta ko'rib chiqish, ekspert tahlillari va jinoyatni qayta tiklash imkonini beradi.

Sud fotografiyasi va video tasvir yozuvi kriminalistikaning ajralmas qismi bo'lib, ular yordamida jinoyat joyi, dalillar, jabrlanuvchilar va boshqa tegishli ma'lumotlar

hujjatlashtiriladi. Bu vositalar tergov jarayonida jinoyat joyini to‘liq tasvirlash, dalillarni to‘plash va ularni himoya qilish uchun xizmat qiladi. Zamonaviy texnologiyalar bilan birgalikda sud fotografiyasi va video tasvir yozuvi huquqni muhofaza qilish organlariga jinoyatlarni samarali tergov qilishda katta yordam beradi.

Sud fotografiyasi jinoyat joyini yoki tergov qilinayotgan voqeani suratga olish orqali hujjatlashtiradi. Sud fotografiyasining asosiy maqsadi tergov jarayonini aniq qayd etish, keyinchalik tahlil qilish va sudda dalil sifatida foydalanish uchun fotosuratlarini yaratishdir. Bu jarayon hujjatlashtirilayotgan har bir detalni iloji boricha aniq va ishonchli qayd etishga qaratilgan.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Adabiyotlarni tahlil qilish davomida aniqlanishicha, sud fotografiyasi va video tasvir yozuvi bo‘yicha turli tadqiqotlar olib borilgan. Xususan, P. N. Sorokin (2020) fotografiyaning dalillarni qayd etishdagi rolini ta’kidlagan. T. V. Krilova (2021) video tasvir yozuvining voqealarni aniqlik bilan qayta tiklashdagi ahamiyatini o‘rgangan. Mahalliy tadqiqotchilar orasida A. R. Usmonov (2022) ushbu usullarning jinoyat tekshiruvidagi o‘rnini yoritgan.

Tadqiqotda sud fotografiyasi va video tasvir yozuvining turli usullari tahlil qilindi. Jumladan:

Fotografiya usullari: jinoyat joyini umumiy va detal tasvirlash, panoramali suratga olish;

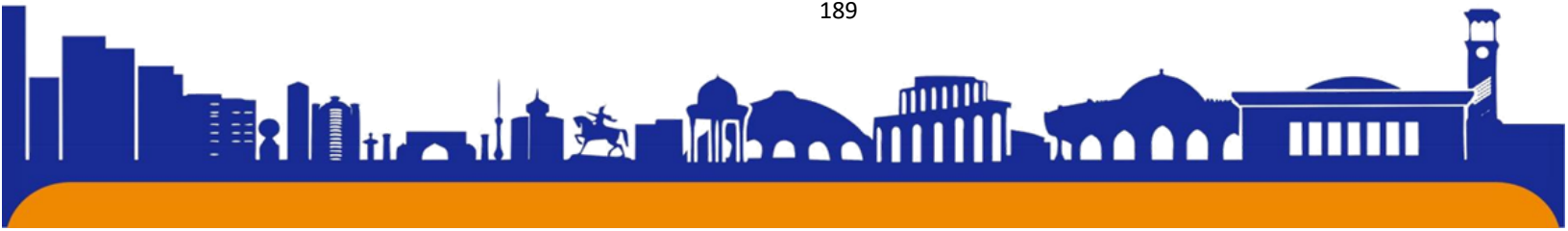
Video tasvir usullari: hodisa jarayonini to‘liq qayd etish, vaqt bo‘yicha harakatni tahlil qilish.

Ushbu metodlar nazariy va amaliy jihatdan o‘rganilib, ularning samaradorligi baholandi.

NATIJARLAR

Sud fotografiyasining vazifalari:

1. Jinoyat joyini hujjatlashtirish: Jinoyat sodir bo‘lgan joyini dastlabki ko‘rinishda qayd etish muhim hisoblanadi. Bu keyinchalik jinoyat joyini qayta ko‘rib chiqishda, tergov qilinayotgan hodisaning tafsilotlarini aniqlashda yordam beradi.

2. Dalillarni tasdiqlash: Fotosuratlar orqali jinoyat joyida topilgan dalillar va ularning joylashuvi qayd etiladi. Bu sud jarayonida dalillarni tasdiqlashda katta ahamiyatga ega.

3. O'zgarishlardan himoya qilish: Jinoyat joyidagi har qanday o'zgarishlar yoki dalillarning yo'qolishidan oldin ular suratga olinadi. Bu dalillarni tergov jarayonida va sudda qo'llash uchun zarurdir.

Tergovchi va ekspertlar uchun qo'shimcha ma'lumot: Fotosuratlar tergovchilar va ekspertlarga dalillarni tahlil qilish va jinoyatni qayta tiklashda qo'shimcha ma'lumot taqdim etadi.

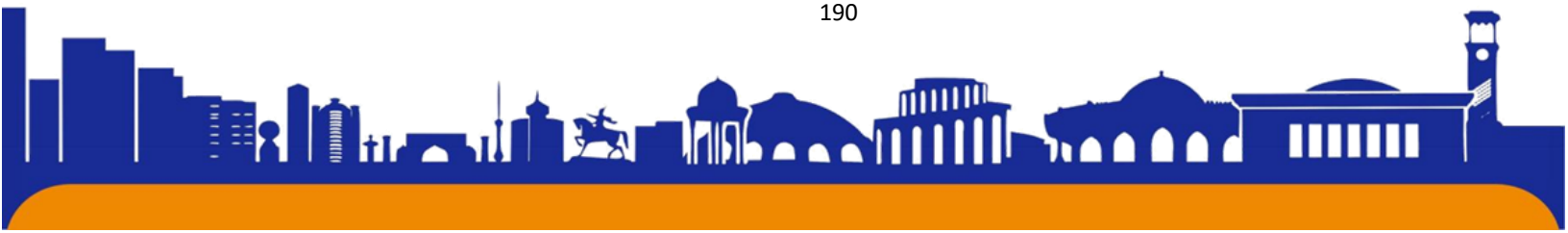
Sud fotografiyasi turlari

Sud fotografiyasida bir nechta turlar mavjud bo'lib, ular turli maqsadlar uchun qo'llaniladi. Har bir turning o'ziga xos texnikasi va usullari mavjud:

1. Panoramik fotografiya: Jinoyat joyining umumiy ko'rinishini tasvirlash uchun qo'llaniladi. Bu usul jinoyat joyining keng tasvirini olish va joylashgan dalillarni ko'rsatish uchun muhimdir.

2. Detal fotografiya: Bu usul kichik dalillarni, masalan, barmoq izlari, qon dog'lari yoki boshqa mayda detallarning aniq tasvirini olish uchun ishlatiladi. Detaillarni aniq tasvirlash tergov jarayonida hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'lishi mumkin.

3. O'lchamli fotografiya: Ushbu turdagi fotosuratlar dalillarning hajmi va joylashuvi haqida ma'lumot beradi. Masalan, barmoq izlari yoki oyoq izlarining o'lchamini aniqlash uchun o'lchovlar qo'llaniladi.

4.Sud-tibbiy fotografiya: Jabrlanuvchilar yoki jasadlar ustida o‘tkazilgan sud-tibbiy ekspertizalar jarayonida qo‘llaniladi. Bu usul orqali yaralar, jarohatlar va o‘lim sabablarini tasvirlash muhimdir.

5.Infragizil va ultrabinafsha fotografiya: Ko‘z bilan ko‘rib bo‘lmaydigan dalillarni qayd etish uchun infragizil va ultrabinafsha nurlardan foydalaniladi. Masalan, qon dog‘lari yoki kimyoviy moddalar ko‘rinmas bo‘lishi mumkin, lekin infragizil yoki ultrabinafsha nurlar yordamida ular aniq ko‘rinadi.

Sud fotografiyasida qo‘llaniladigan texnikalar

Sud fotografiyasi tergov jarayonida dalillarni aniq va ishonchli hujjatlashtirish uchun turli texnikalarni o‘z ichiga oladi:

1.Yoritish texnikasi: To‘g‘ri yoritish dalillarni suratga olishda muhim rol o‘ynaydi. Jinoyat joyi yaxshi yoritilgan bo‘lishi kerak, ayniqsa, kichik dalillar va mayda detallarni suratga olishda.

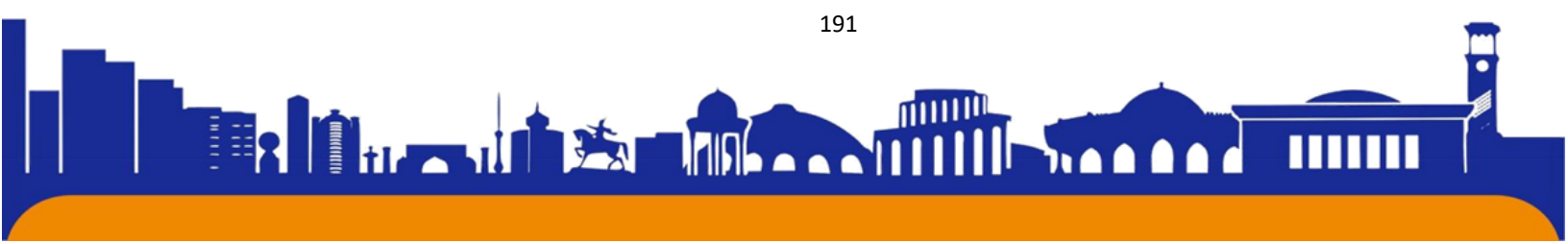
2.Turli burchaklardan suratga olish: Dalillarni turli burchaklardan suratga olish orqali ularning holatini aniq tasvirlash mumkin. Bu sud jarayonida dalilning to‘g‘ri joylashuvini ko‘rsatishda muhim ahamiyatga ega.

3.O‘lchamlar bilan suratga olish: Har qanday dalilning o‘lchamlarini aniqlash uchun u bilan birga o‘lchov moslamalari (masalan, chizg‘ich) qo‘llaniladi. Bu dalilning hajmini va joylashuvini aniqroq qayd etishga yordam beradi.

Seriyali suratga olish: Harakatli jarayonlarni qayd etishda seriyali suratga olish texnikasi qo‘llaniladi. Masalan, yo‘lda sodir bo‘lgan avariylarni yoki hodisalarni ketma-ket suratga olish orqali voqealarning rivojini tasvirlash mumkin.

XULOSA

Sud-tergov fotografiyasi quyidagi hollarda qo‘llaniladi:

- 1) hodisa joyini, murdani, ashyoviy dalillarni, hujjatlarni ko‘zdan kechirishda;
- 2) tirik shaxslarni guvohlantirishda;
- 3) tintuv o‘tkazishda;
- 4) tergov eksperimenti jarayonida;
- 5) tanib olish uchun ko‘rsatishda;
- 6) tirik shaxslarni vamurdalarni ro‘yxatdan o‘tkazishda.

Sud fotografiyasi va video tasvir yozuvi jinoyat tergov jarayonlarida muhim o‘rin tutadi. Ushbu texnologiyalarni zamonaviy ekspertiza usullari bilan uyg‘unlashtirish orqali tergovning aniqligini va samaradorligini oshirish mumkin. Kelajakda bu usullarning yanada takomillashtirilishi tergov jarayonlarini yangi bosqichga olib chiqishi kutilmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Bazarova D.B., Astanov I.R. Kriminalistika va ekspertiza. Darslik. – T.: TDYuU, 2019. – 300 b.
2. Kriminalistika. Darslik. Mualliflar jamoasi. – Toshkent: TDYuU, 2018. – 553 b.
3. Kriminalistika. Uchebnik. Kollektiv avtorov. –T.: TGYuU, 2018. – 516 s.
4. Kriminalistika: Darslik / T.B.Mamatqulov, I.Astanov va boshq. – T.: O‘zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi, 2015.
5. Mamatkulov T.B., Djumanov SH.T., Turgunov U.T. va boshq. Kriminalistik taktika: Darslik. – T.: O‘zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi, 2013. – 218 b.

6. Kriminalistika. Darslik. Mualliflar jamoasi. – Toshkent: TDYuU, 2018. – 515 b.
7. Kolenko Y.V. - O‘zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi Akademiyasi boshlig‘i, Xidoyatov B.B. - TDYU Jinoyat huquqi va kriminologiya kafedrasi mudiri, yuridik fanlar nomzodi, dotsent. <https://e-library.namdu.uz/2018..pdf>
8. M.Rustamboyev, A.Norboyev. Kriminalistika. Darslik. Toshkent: 2002. TDYU <https://e-library.namdu.uz/B.pdf>

